

VICENT SOLER

Catedràtic de la Universitat de València i un d'*Els 10 d'Alaquàs*

ELS 10 D'ALAUQUÀS

Alaquàs posa la casa

A poqueta nit del dia de sant Joan de 1975, Alaquàs va ser l'escenari d'un dels fets més significatius del tardofranquisme valencià. La policia detenia 10 persones que estàvem reunides a la casa d'exercicis espirituals de la *Puríssima* amb tota mena de parafernàlia a l'ús: acordonament del lloc, pistoles, crits, furgó cel·lular i tota la resta. El fet, però, passava desapercebut a la localitat perquè la *Puríssima* aleshores era un edifici ben aïllat, només voltada de pins i d'una tanca altíssima.

Alaquàs havia posat la casa, doncs, i no s'havia pogut assabentar d'un fet tan transcendental. Ni tan sols els centenars de ciutadans generosos i anònims que al poble lluitaven per les mateixes coses que els reunits a la *Puríssima*. Sens dubte, la repressió informativa del moment ho feia tot això explicable.

Però, perquè fou tan significatiu aquest fet?. Anem a pams. El 1975 el dictador encara vivia. Vivía i molt, almenys per a mantindre el règim en peu a cop de repressió. De fet, uns mesos després serien afusellades cinc persones per raons polítiques. Tot i això, les coses ja no eren com anys abans. El successor anunciat de Franco, Carrero Blanco havia estat mort; la resta de dictadures de l'Europa occidental, Grècia i Portugal, havien estat enderrocades; i, sobretot, l'emergència d'unes classes mitjanes, com a conseqüència del creixement econòmic dels darrers quinze anys, jugaven a favor de fer inviable un franquisme sense Franco. D'això n'era conscient quasi tot el món excepte els nuclis més durs del règim.

L'oposició política sí que ho era, de conscient, i configurà acords unitaris per tal de precipitar la caiguda de règim, és a dir, en el llenguatge de l'època, de precipitar el *trencament democràtic*. A nivell espanyol, en un primer moment, se'n configurarien dues de plataformes unitàries: una, al voltant del partit més important en la lluita antifranquista, el *Partit Comunista*, amb el nom de *Junta Democràtica*, i l'altra, al voltant del *PSOE* i de la democràcia cristiana, amb el de *Convergència Democràtica*.

Al País Valencià (així es denominava correntment aleshores l'actual Comunitat Valenciana) les coses no anaven exactament així. Molts lluitadors antifranquistes volien lligar la recuperació de l'autogovern a la resta de demandes de llibertats polí-

tiques. Calents d'orella com estaven els valencians, perquè la guerra civil del 36 al 39 havia estroncat el procés de consecució d'un *Estatut d'Autonomia* en el marc de la Constitució Republicana, no volien perdre ara novament el tren.

La Taula Democràtica del País Valencià

Per eixe motiu, tot avançant-se'n a les plataformes unitàries espanyoles, en vista de què ningú no introduïa el cas valencià com a nacionalitat amb dret a l'autogovern, l'estiu de 1974 es creà la *Taula Democràtica del País Valencià*. La formen el socialisme valencianista que esdevindria aviat en *Partit Socialista del País Valencià (PSPV)*, el *Partit Comunista de Espanya (PCE)*, el *Partit Carlí del País Valencià (PCPV)* i els demòcrates cristians de la *Unió Democràtica del País Valencià (UDPV)*. Una plataforma, la principal funció de la qual era, junt a promoure les accions unitàries en territori valencià per la llibertat i la democràcia, reclamar l'atenció dels antifranquistes espanyols en els drets a l'autogovern dels valencians.

Però el març de 1975, seguint les directrius dels dirigents a l'exili, el *Partit Comunista* (junt amb el *Partit Socialista Popular (PSP)* de Tierno Galván i independents) inicia la creació de plataformes pluripartidistes locals, les *Juntes Democràtiques*, començant per Alcoi i Alacant, arreu del País. La notícia d'aquesta iniciativa cau com una bomba al sí de la *Taula Democràtica*. El líder socialista Vicent Ventura exigeix que el País Valencià tinga el mateix tracte que Catalunya, Euskadi i Galícia, on no hi ha plataformes "sucursalistes". En conseqüència, animarà la creació d'una nova plataforma que recollirà el sentit de la vella *Taula Democràtica*, una vegada aquesta quedava extingida per la via dels fets.

La iniciativa de Ventura no cau en sac trencat. Tots els partits de l'antiga *Taula*, excepte el comunista, junt a d'altres forces, valencianistes o no, però que discrepen de la dinàmica de les *Juntes*, es posen mans a l'obra. Hi ha una primera reunió a la ciutat de València, al col·legi dels Escolapis del carrer Misser Mascó (els locals de l'Església gaudien d'una certa respectabilitat davant la policia política de Franco, l'ominosa *Brigada Político-Social, BPS*), i una segona en un despatx d'una empresa de publicitat vinculada al propi Ventura, a la mateixa ciutat. La reunió de la *Puríssima* havia de ser la tercera, i última, de les reunions preparatòries d'aquesta plataforma unitària autòctona, que acabaria rebent el nom de *Consell Democràtic del País Valencià*.

La reunió d'Alaquàs

Donada la transcendència d'aquesta reunió, es busca un lloc segur, discret i accessible, que permetera esplaïar-se en el temps i en la intensitat de les discussions. Aquesta casa d'exercicis espirituals *alaquasera* aplegava totes les característiques buscades. Era un espai relativament segur (una casa d'exercicis ho era a la força perquè, amés de ser un indret religiós, el moviment de persones "desconegu-

des" era normal), discret (els pins i els tarongers que la voltaven fins i tot li donaven un to bucòlic) i accessible (fa 25 anys, Alaquàs formava ja part de l'àrea metropolitana de València tot i que mantenia una identitat urbana clara enmig de l'Horta, gràcies a l'horta).

Hi arribàrem cap a les 5 de la vesprada 10 persones. L'espectre ideològic dels presents no podia ser més plural. Tres socialistes (el periodista JJ. Pérez Benlloch, del *PSPV*, i els professors d'Econòmiques Ernest Lluch i un servidor, dels *Socialistes Valencians Independents (SVI)*, un petit grup que acabaria convergint en el *PSPV*), dos independentistes del *Partit Socialista D'Alliberament Nacional, PSAN* (el professor de Matemàtiques Josep Guia i l'advocat Francesc Candel), un sindicalista (el torner Josep Corell, de la *Unió Sindical Obrera (USO)*, que aleshores estava acostant-se a *CCOO*), una carlina (la professora de batxillerat Laura Pastor, que seguia el liderat de Carles Hug, d'orientació progressista) i tres comunistes heterodoxos (l'estudiant Carlos Martínez Llana de la *Oposició d'Esquerres al PCE (OPI)*, el professor d'Econòmiques Xavier Navarro d'*Unificació Comunista d'Espanya (UCE)* i el delineant Carles Dolç del *Moviment Comunista del País Valencià (MCPV)*). Faltaven només els representants demòcrates-cristians de la *UDPV* (sembla que havien arribat tard a la primera cita). De fet, com sempre, s'havien acomplert totes les normes de seguretat, amb dos o tres cites prèvies, i tothom s'hi sentia tranquil.

Després d'una estona, calgué començar formalment la reunió que, segons s'havia comunicat a la directora de la casa d'exercicis, era per fer una "convivència". A la policia, si ens empaitava –tot s'havia de preveure–, li diríem que estàvem discutint sobre els continguts d'una entrevista col·lectiva que la revista *Oriflama* (de la diòcesi de Vic, tot molt beat, com es veu) ens havia fet a la majoria dels presents i que havia publicat feia pocs dies.

No sabia dir exactament quant de temps vam estar treballant, es a dir, preparant el document constitutiu del *Consell Democràtic* –potser una hora llarga–, però sí que recorde que l'ambient, dins de les discrepàncies lògiques, era bo i constructiu, de manera que s'avançava a bon ritme.

La detenció

De sobte, s'obri la porta de la sala on estàvem i apareix un senyor, pistola en mà, fent crits. El més entenedor de tots fou: *¡Quietos! ¡Las manos encima de la mesa!* El personal, tot i la sorpresa, té temps per desfer-se'n dels papers que tenia al davant, tirant-los i amuntegant-los al centre de la taula, per fer més difícil la tasca d'escorcoll. Fou una reacció espontània, perquè estàvem convençuts que havíem esta descoberts per efectius de la BPS. Dies més tard, ens assabentaríem que la detenció fou fruit del seguiment rutinari que la BPS havia fet a algú de nosaltres.

El maltractament de paraula fou total. Com si fórem delinqüents (de fet, ho

érem segons les lleis franquistes). Uns minuts llarguíssims en la pròpia casa d'exercicis, i de seguida, al furgó cel·lular. En eixir de l'edifici vam comprovar que la detenció havia estat feta amb un espectacular desplegament policial. En el furgó, es dedicaríem a menjar-nos materialment l'agenda telefònica de Pep Guia, per si de cas. L'últim mos –sense saliva– el faríem quan ja entràvem a la *Prefectura Superior de Policia* de la Gran Via Ferran el Catòlica de València.

Els insults continuaren en Prefectura, com a part d'una certa litúrgia establerta per la BPS. Ens feren les fotografies de rigor, de front i de costa, i ens repartírem entre les cel·les infestes del soterrani. A mi em correspongué compartir cel·la amb un delinqüent comú. La sensació d'impotència i d'injustícia era infinita i una tristesa immensa es va apoderar de mi. Sensació que, al llarg dels tres dies d'estar en mans de la BPS, vaig comprovar que compartien els pocs companys que, amb els canvis de cel·la, vaig poder veure.

El menjar era tant roïn que, finalment, alguns decidiren pagar per tindre'l una miqueta millor. Els interrogatoris de matinada, just quan el cansament t'havia fet adormir, i l'obsessió per determinar el cap de la reunió caracteritzaren l'actuació de la BPS, si bé en cap moment no va haver violència física. Notàrem, si més no, que segons passava el temps el tracte era menys sever. Semblava que algú s'estava movent a l'exterior. Fins i tot, ens vam poder entrevistar amb els degans de les nostres facultats.

Acusats de voler l'autogovern dels valencians

Efectivament, quan al tercer dia som conduïts a l'Audiència Territorial, se'ns ompli el cor d'alegria en veure que un grup d'unes tres-centes persones ens esperen a la Glorieta, enfront del Palau de Justícia. I ens aplaudeixen i ens donen crits d'ànim. Era tota una festa de solidaritat. Els meus ulls i els de la majoria de companys detinguts s'omplin de llàgrimes d'emoció. Dins l'Audiència, hi ha escenes surrealistes, com per exemple la del membre de la BPS que ens custodiava, el qual es va passar tot el temps excusant-se de la seua funció. El record del que havia passat amb els seus homònims portuguesos de la PIDE encara estava fresc.

L'interrogatori del jutge i del fiscal foren de tràmit, tot i que, d'acord amb la legalitat vigent i amb la denúncia policial, fórem processats davant el *Tribunal de Orden Público* (el tribunal de repressió política franquista) per associació il·legal i "por querer el autogobierno de los valencianos en el momento de la ruptura democrática". L'cert de la BPS en els objectius de la reunió d'Alaquàs significava que ens podien caure de sis mesos a sis anys de presó, però també que passàvem a la Història com els primers valencians detinguts per motius que tenien a veure amb els drets dels valencians com a poble, és a dir, per reivindicar els drets nacionals dels valencians.

La solidaritat de tanta gent

Finalment vam ser posats en llibertat provisional sota fiança. La fiança –de deu mil pessetes d'aleshores, per cap– fou pagada per Vicent Ventura que no va parar de moure's fins que les va aconseguir de la sucursal del *Banc Industrial de Catalunya* que hi havia al costat de l'Audiència.

L'eixida dels jutjats fou mol bonica, tot eren petons i abraçades de la gent que s'havia esperat fins aquell moment. Era tot una confirmació que, en les hores difícils de la detenció, havíem comptant amb la solidaritat de molta gent. Dels companys de professió, en concret dels professors de la Universitat que vam fer fins i tot manifestos públics de solidaritat, però també de milers de ciutadans que creien en les mateixes coses que nosaltres.

Capítol a banda mereix una sèrie de noms propis. En primer lloc, el periodista Vicent Ventura, ànima del projecte polític que es dissenyava a la reunió d'Alaquàs. Ell va posar-se en contacte amb persones com Joaquim Maldonado que, per pertànyer a la dreta econòmica valenciana, era la personal més idònia per actuar a favor dels detinguts. I així fou. Maldonado va fer les telefonades que calgueren per a què la detenció no passara a majors. En concret, exigí a Emilio Atard que parlara directament amb el cap superior de policia. Altres membres de la dreta democràtica també es mobilitzaren con Ximo Muñoz Pierats, Josep Maria del Rivero, Francesc de Paula Burguera o Vicent Ruiz Monrabal.

Cal destacar també la tasca dels companys del *Junta Democràtica* que feren tot el que pogueren per nosaltres. Manuel Broseta, per exemple, escriví un article en *Las Provincias*, en el que explicitava aquesta solidaritat públicament.

La Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià

La detenció d'Alaquàs va tindre l'efecte contrari al buscat pel règim; va incrementar els esforços per constituir àmplies plataformes polítiques per les llibertats però també per la recuperació de l'autogovern. L'agost de 1975, es constituïren tant la *Junta Democràtica del País Valencià* com el *Consell Democràtic del País Valencià*, tal i com estava previst des de feia mesos. Però Alaquàs feia tot això obsolet.

El temps polític s'havia accelerat. Calia recompondre la unitat de la vella *Taula Democràtica del País Valencià*, en clau no només de la llibertat i l'amnistia, que es reivindicaven arreu d'Espanya, sinó també de l'Estatut d'Autonomia, tal i com els drets històrics del poble valencià demandaven.

La mort del dictador el novembre de 1975 es sumava als factors d'acceleració del temps polític perquè alimentava les esperances d'un canvi polític substantiu i pròxim. Així, el maig de 1976, el *Consell Democràtic* (que havia incorporat mentrestant al PSOE) i la *Junta Democràtica* es fusionaran en la *Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià*.

Aquest és un moment sense precedents en la història contemporània valenciana, perquè hi ha unanimitat en les forces democràtiques per demanar que els valencians comptem en el disseny del nou Estat. Mai abans no havia hagut tanta força en reivindicar la consideració de nacionalitat històrica per al País Valencià, una desitjada homologació als casos de Catalunya, Euskadi i Galícia.

En eixa reivindicacions coincidiran la immensa majoria dels valencians que creuen en la democràcia i la llibertat, el vells i els nous valencians, els que han nascut a aquesta terra i els que han vingut de fora. Si més no, els pobles que havien viscut els canvis i les transformacions urbanes i econòmiques més profundes i que havien rebut els majors contingents d'immigrants seran els primers a cridar ben fort això de *Llibertat, Amnistia i Estatut d'Autonomia*, que resumia molt bé les aspiracions del moment.

Alaquàs, sens dubte es trobava entre eixos pobles, com la majoria de pobles de l'Horta Sud i de tota l'àrea metropolitana de València. Aleshores, totes les reivindicacions s'entrecreuen. Hi ha qui des del moviment obrer descobreix el valencià, hi ha qui des del valencianisme descobreix les injustícies dels barris marginals de les grans connurbacions urbanes, hi ha qui des de la universitat descobreix el carrer, hi ha qui des del carrer descobreix la gran tasca de dignificació cultural i intel·lectual que està fent la universitat.

25 anys després

Els 10 d'Alaquàs foren amnistiats al principi del procés cap a les primeres eleccions democràtiques. El que ve darrere és història més coneguda. Eleccions generals el 15 de juny de 1977. *Constitució* l'any següent i *Estatut d'Autonomia* l'1 de juliol de 1982, 275 anys i dos dies després d'haver perdut l'autogovern, arran de la Batalla d'Almansa, pel *Decret de Nova Planta*.

Tot podia acabar com un conte de fades, però, desgraciadament, no és així. La majoria de la dreta valenciana –que no havia tingut cap vel·leïtat antifranquista, a diferència de la basca i la catalana– mantingué una inicial certa incomoditat davant una situació que no dominava, per acabar obrint un conflicte civil entre els valencians que encara arrosseguem. Un conflicte artificial sobre la identitat valenciana, del que lògicament qui més ha perdut ha estat la pròpia identitat valenciana i, concretament, la llengua i la fortalesa política dels valencians com a poble.

Desitgem que el testimoni d'*Els 10 d'Alaquàs* servisca per a tancar ferides, per a animar a buscar solucions consensuades i per a fer veure als encara reticents que, defensar els drets dels valencians i del valencià, no és més que un dels tants aspectes en la defensa d'una societat valenciana del segle XXI més moderna, més lliure, més tolerant, més justa i més autèntica. Qui no enveja aquest futur?.